

EUROPEAN
FINANCIAL
CONGRESS

MIĘDZYNARODOWA
KONFERENCJA
NAUKOWA

Stopa procentowa na współczesnych rynkach finansowych. Jakie zmiany czekają nas w teorii i praktyce stosowania stóp procentowych?

UNIwersYTET
WARSZAWSKI

Preferencje konsumentów w zakresie wyboru stałej lub zmiennej stopy w umowach o kredyt hipoteczny

*Consumer preferences
for choosing between fixed and variable interest rates
in mortgage contracts*

dr Marta Penczar

Katedra Bankowości
Wydział Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego

Sopot, 7 czerwca 2017 r.

Złożoność problemu – kwestia wyboru optymalnego kredytu hipotecznego

---

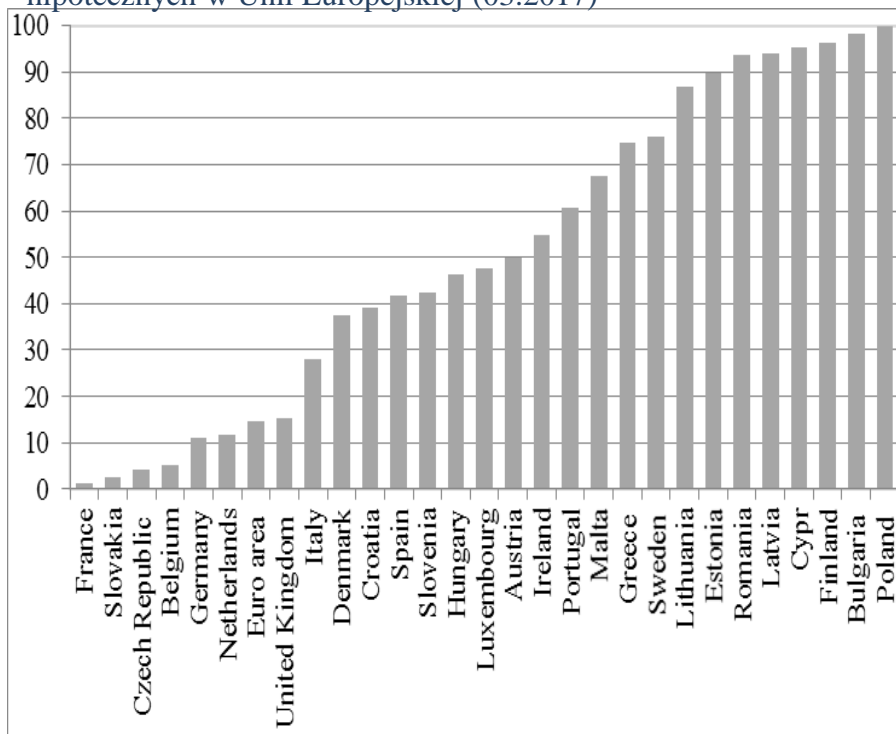
1. Charakter podstawowy przejawia się w fakcie, iż większość gospodarstw domowych decydujących się na zakup nieruchomości zmuszona jest skorzystać ze wsparcia finansowego ze strony banku.
2. Skomplikowanie odnoszące się do kredytów hipotecznych wynika z konieczności uwzględnienia szeregu zmiennych, które w przyszłości będą determinować terminowe regulowanie zobowiązania kredytowego:
  - niepewność w zakresie poziomu stóp procentowych, inflacji,
  - ograniczenia w zakresie możliwości dalszego zaciągania kredytów,
  - brak pewności odnośnie dochodów i sytuacji na rynku pracy,
  - konieczność planowania w długim horyzoncie czasu.

Jednym z aspektów, które konsumenci powinni uwzględnić przy wyborze kredytu hipotecznego jest także **kwestia wyboru formuły stopy – stałej lub zmiennej**, na podstawie której wyliczane są raty kredytowe.

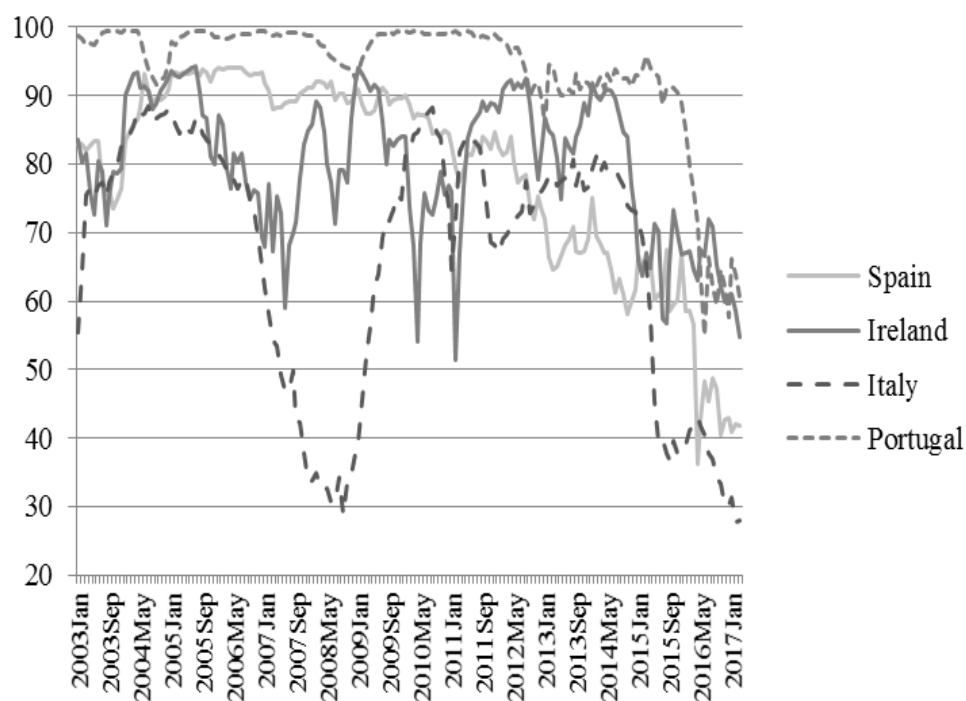
Zróżnicowanie i zmienność w zakresie formuły stopy procentowej w umowach o kredyt hipoteczny w Unii Europejskiej

- Czy i jakie są determinanty wpływające na preferencje konsumentów w zakresie optymalnego wyboru pomiędzy:
  - stałym oprocentowaniem umowy o kredyt (ang. fixed rate mortgages - FRMs)
  - kredytami o zmiennej stopie procentowej (ang. adjustable-interest-rate mortgages - ARMs).

Udział stopy zmiennej w wartości nowo udzielanych kredytów hipotecznych w Unii Europejskiej (03.2017)

Udział kredytów hipotecznych o zmiennej stopie procentowej w portfelu nowo udzielonych kredytów w latach 2003-03.2017

Preferencje konsumentów w zakresie formuły stopy procentowej w kredytach hipotecznych

---

Czynniki cenowe

- Determinanta: różnica między oprocentowaniem kredytu stałoprocentowego a zmiennoprocentowego.
- Preferencje konsumenckie w zakresie wyboru zmiennej stopy występują przede wszystkim w sytuacjach, w których wspomniana **różnica jest wysoka a dodatkowo poziom stopy zmiennej jest wysoki** [Paiella, Pozzolo, 2007]
- Duża wrażliwość konsumentów na cenę kredytu. Wzrost poziomu stałej stopy o 10 punktów bazowych przekłada się na spadek udziału kredytów stałoprocentowych w rynku o 10,4 punktu procentowego [Vickery, 2007] .

Czynniki związane z podstawowymi charakterystykami kredytobiorcy

- poziom wskaźnika LTV (loan-to-value)
- poziom wskaźnika DTI (debt-to-income)
- wiek
- edukacja
- poziom dochodów
- awersja do ryzyka
- zdolność do obsługi nagłych wzrostów kosztów hipotecznych (AHSIM - ability to handle sudden increases in mortgage costs)
- świadomość finansowa

Wyniki badań

- Gospodarstwa domowe charakteryzujące się wysokim poziomem wskaźnika LTV, decydują się częściej na stałą stopę procentową (FRMs), [Duffy, Roche, 2005]; Konsumenci zapewniający wysoki wkład własny, a więc z niskim LTV, wybierali stopę zmienną (ARMs), [Brueckner, 1986].
- W przypadku dochodu kredytobiorcy, wskazuje się na preferencje stopy zmiennej (ARMs) wśród gospodarstw domowych o wysokich dochodach, [Fortowsky i inni, 2009, Brueckner, Follain, 1988].
- Wyższy poziom wykształcenia gospodarstwa domowego zmniejsza prawdopodobieństwo wyboru stałej stopy procentowej w kredycie hipotecznym [Leece, 2000], a wyższe wykształcenie i możliwość awansu w karierze zawodowej zwiększa wybór stopy zmiennej [Coulibaaly, Li, 2009]; Osoby z niższym wykształceniem i niskim dochodem, w momencie wzrostu stóp procentowych, często doświadczają największych zmian w warunkach kredytowych [Bucks, Pence, 2008]. Gospodarstwa te deklarowały ponadto, że nie mają wiedzy odnośnie poziomu zmiany stóp referencyjnych.
- Mniejsza aktywność u osób z niższym wykształceniem w zakresie efektywnego refinansowania kredytów hipotecznych, w tym m.in. przejścia ze stopy stałej na zmienną lub odwrotnie [Campbell, 2008].

Wyniki badań

- Kwestia wieku kredytobiorcy jest zmienną, której oddziaływanie na wybór stopy procentowej w umowach o kredyt hipoteczny nie jest do końca przesądzone i może być specyficzny w zależności od regionu.
- Z jednej strony wskazuje się na niską skłonność wyboru stopy zmiennej w przypadku osób starszych [Sa-Aadu, Megbolugbe, 1995, Paiella, Pozzolo, 2007], a z drugiej sugeruje się malejące prawdopodobieństwo wyboru stopy stałej wraz z wiekiem [Blacklow, 2010].
- Gospodarstwa domowe charakteryzujące się niższą skłonnością do ryzyka i niższym poziomem edukacji finansowej preferują mniej ryzykowne rozwiązania i rzadziej preferują wybór stopy zmiennej [Cox, 2011]. Podobnie - gospodarstwa domowe o niższym "apetycie na ryzyko", skłaniały się częściej do wyboru stopy stałej w umowach [Coulibały i Li, 2009].
- AHSIM (*ability to handle sudden increases in mortgage costs*), czyli zdolność do obsługi nagłych wzrostów kosztów kredytów hipotecznych - stres finansowy odgrywa istotną rolę w wyborze stopy oprocentowania kredytu hipotecznego - gospodarstwa domowe o bardziej ograniczonym budżecie wykazują tendencję do wyboru stałej stopy.

Profile klientów wybierających stałą lub zmienną stopę w umowach kredytów hipotecznych

Cechy kredytobiorcy	Profil kredytobiorcy preferującego stopę <u>zmienną</u>	Profil kredytobiorcy preferującego stopę <u>stałą</u>
LTV	niskie	wysokie
DTI	niskie	wysokie
Wiek	młodszy	starszy
Dochód	wysoki	niski
Wykształcenie	wyższy poziom	niższy poziom
Edukacja finansowa	wysoki poziom	niski poziom
Skłonność do ryzyka	wyższa	niższa

Jaki typ klienta powinien rozważyć stałą stopę w umowach kredytów hipotecznych?

Generalnie, do kredytów hipotecznych zawieranych w oparciu o stopę stałą, powinni mieć dostęp przede wszystkim kredytobiorcy:

w starszym wieku	powyżej 50 lat w momencie zawierania umowy kredytowej
o relatywnie niskim wykształceniu i poziomie edukacji finansowej	
charakteryzujące się wysoką relacją wartości kredytu do wartości nieruchomości	LTV powyżej 80%
osiągający niskie dochody	w warunkach polskich do 4 tys. zł
w przypadku których koszty obsługi zobowiązań kredytowych w relacji do dochodów są relatywnie wysokie	DTI powyżej 50%

Skala i struktura akcji kredytowej w 2016 roku

czy istnieje potencjał dla rozwoju kredytów na stałą stopę procentową?

	Liczba kredytów	Wartość kredytów (mln zł)	Udział w liczbie kredytów	Udział w wartości kredytów
LTV				
do 80%	119 770	24 063	67,7%	62,6%
>80%-90%	56 485	14 079	31,9%	36,6%
>90%-95%	477	231	0,3%	0,6%
>95%-100%	93	34	0,1%	0,1%
>100%	123	14	0,1%	0,0%
		57 178	32,3%	
Wiek kredytobiorców				
do 25 lat	12 117	2 130	6,8%	5,6%
>25-30	45 365	9 288	25,6%	24,3%
>30-35	46 677	10 692	26,4%	27,9%
>35-40	30 437	7 506	17,2%	19,6%
>40-50	27 491	6 196	15,5%	16,2%
>50 lat	14 862	2 466	8,4%	6,4%
Wykształcenie kredytobiorców				
podstawowe	3 284	508	1,9%	1,3%
średnie	46 268	7 820	26,1%	20,4%
wyższe	127 397	29 950	72,0%	78,2%

Skala i struktura akcji kredytowej w 2016 roku

- czy istnieje potencjał dla rozwoju kredytów na stałą stopę procentową?

	Liczba kredytów	Wartość kredytów (mln zł)	Udział w liczbie kredytów	Udział w wartości kredytów
Przeciętny miesięczny dochód netto kredytobiorców (na wniosek kredytowy)				
do 2 tys. zł	8 380	68 178	4,7%	38,5%
>2-4	59 798		33,8%	
>4-6	48 860	9 998	27,6%	26,1%
>6-8	25 416	6 374	14,4%	16,7%
>8-10	12 609	3 701	7,1%	9,7%
>10 tys. zł	21 886	8 219	12,4%	21,5%
DTI w momencie udzielania kredytu (%)				
do 20%	18 132	2 669	10,2%	7,0%
>20%-30%	39 107	6 964	22,1%	18,2%
>30%-40%	49 385	10 538	27,9%	27,5%
>40%-50%	42 459	10 248	24,0%	26,8%
>50%-60%	22 223	27 866	12,6%	20,5%
>60%	5 643		3,2%	

Wnioski z analizy statystyk UKNF

- Istnieją w Polsce grupy konsumentów, które powinny mieć możliwość rozważenia wyboru stałej stopy przy podpisywaniu umowy o kredyt.
- Ich charakterystyki są zbieżne z cechami konsumentów, które literatura przedmiotu identyfikuje jako te, które wpływają na preferencje wyboru w kierunku stałej stopy.
- Wielkość grupy docelowej, która powinna zapoznać się z ofertą kredytów na stałą stopę jest w Polsce zróżnicowana, w zależności od przyjętej charakterystyki kredytobiorcy.
- Na podstawie przeprowadzonych badań, można jednak wnioskować, iż w przypadku ok. **20% zawartych umów należałoby zaproponować wybór formuły stopy procentowej.**
- Z punktu widzenia stabilności sektora bankowego w Polsce celowe jest rozważenie możliwości szerszego wykorzystania oferty kredytowej na stałą stopę. Środowisko historycznie niskich stóp procentowych w Polsce sprzyja budowaniu portfela hipotecznego na stałą stopę.

Wnioski z analizy statystyk UKNF

- Istotny jest nie tylko poziom wzrostu skali stałoprocentowych kredytów hipotecznych,
- ale przede wszystkim możliwość przedstawienia alternatywy konsumentowi,
- w trosce o dokonanie właściwego wyboru,
- dostosowanego do potrzeb i możliwości finansowych gospodarstwa domowego.

Dziękuję za uwagę

---

dr Marta Penczar
Katedra Bankowości
Wydział Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego

marta.penczar@ug.edu.pl

tel. 501-505-163